

дія організаційно-економічних і технологічних факторів забезпечить значне підвищення ефективності садівництва, завдяки чому вітчизняні плоди і ягоди будуть цілком конкурентоспроможними на світовому ринку.

У садівництві важливого значення набуває інноваційний характер відтворювальних процесів, науково обґрунтоване впровадження високоврожайних і швидковступаючих в плодоношення сортів, розширення закладання садів на вегетативних підщепах, зміна структури насаджень у напрямі збільшення питомої ваги ягідних і кісточкових культур, що може бути ефективно реалізоване при розробці стратегії розвитку.

Література:

1. Галузева програма розвитку садівництва України на період до 2025 року. – К., 2008. – 76 с.

2. Шестопаль О. М. До стратегії відродження та подальшого розвитку вітчизняного садівництва / Шестопаль О. М. // Сад, вино і виноград. – 2001. – № 5-7. – С.13.

3. Шестопаль О. М. Проблема інвестицій у створення (відтворення) промислових садів і основні напрямки її вирішення // Економіка України. – 2004. – № 10. 126

4. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності / М.А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.

УДК 65.012.1:339.337:635.6

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПРИ ФОРМУВАННІ ОПТОВИХ РИНКІВ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Яснолоб І.О., аспірант,

Полтавська державна аграрна академія

Стаття присвячена вивченню досвіду розвинених країн світу при формуванні оптових ринків сільськогосподарської продукції та визначення можливостей його застосування з урахуванням умов національної економіки. Ринок повинен стати регіональним аграрно-маркетинговим центром, головною метою якого є формування ефективного, прозорого механізму оптово-го й дрібнооптового продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки товаровиробниками всіх форм власності, надання комплексних послуг і створення сприятливих умов для продавців і покупців, впровадження передового досвіду європейських технологій і стандартів організації оптової торгівлі.

Article deals with the experience of developed countries in the formation of wholesale markets for agricultural products and to identify opportunities for its implementation, including the conditions of national economy. Market has become a regional agro-marketing center, whose main objective is to establish an effective, transparent mechanism for wholesale and small wholesale trade in agricultural products and processed products producers of all forms of ownership, pro-

viding comprehensive services and creating favorable conditions for sellers and buyers, the introduction of European technology excellence and the organization's standards wholesale.

Постановка проблеми. Величезний аграрний потенціал, який має Україна, не реалізується повною мірою, оскільки в країні досі не створено ефективного ринкового механізму реалізації сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, незважаючи на те що оптові ринки сільськогосподарської продукції давно функціонують у більшості країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем формування та розвитку аграрних ринків відображені у наукових працях таких вчених, як В.Я. Амбросова, П.І. Гайдуцького, І.Г. Кириленка, Ю.С. Коваленка, П.М. Макаренка, М.Й. Маліка, П.Т. Саблука, О.М. Шпичака та інших. Окремі проблеми функціонування оптових ринків сільськогосподарської продукції досліджені І. Апоп'єм, Б. Губським, Б. Дмитруком, О. Погрібним та іншими вченими. Разом з тим відсутній комплексний підхід до вивчення досвіду розвинених країн при формуванні оптових ринків плодово-овочевої продукції.

Постановка завдання. Проаналізувати позитивні та негативні чинники, які мали вплив на формування оптових ринків сільськогосподарської продукції у світі та виявити основні перспективи застосування зарубіжного досвіду становлення плодовоовочевих ринків в умовах національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить світовий досвід: оптовий ринок – це місце, де відбувається купівля-продаж сільськогосподарської продукції, це один з найважливіших елементів маркетингової аграрної інфраструктури, завдяки якому здійснюється прозоре ціноутворення на сільськогосподарську продукцію та ефективний розподіл потоку продовольчих товарів. Це також важливий механізм забезпечення продовольчої безпеки країни, розвитку конкуренції, підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських товаровиробників і зменшення рівня тінізації економіки.

Досвід успішного функціонування оптових ринків за кордоном стає доступним і для вітчизняних аграріїв та підприємців. Майже кожна країна Європи, Австралії, Східної Азії, Північної та Південної Америки мають оптові ринки.

Виникнення оптових ринків відбувалося ще на початку ХХ століття, у великих містах, де традиційно здійснювалася торгівля овочами, фруктами, квітами, тваринами та іншими продуктами.

В Австрії (м. Відень) ринок формується ще за часів Австро-Угорської імперії. Щороку близько 300000 тон продукції (2/3 тон становлять фрукти та овочі) реалізуються на ринку 432 учасниками. Цікавою є структура ринку, що включає три типи споруд: 1) зали побудовані приватними інвесторами; 2) зали, які є муніципальною власністю; 3) зали, які надані у довготривалу оренду імпортерам та іноземним оптовим виробникам [1].

Продовольчий ринок Новий Ковент-Гарден у Лондоні є провідним оптовим ринком Великобританії, він почав формуватися ще за часів середньовіччя (регулярний ринок виник у 1670 році за часів правління Карла II). Зараз на ринку працює 250 компаній, на яких зайнято 2500 осіб, які забезпечують свіжими овочами та фруктами майже весь Лондон. Річний товарооборот у 2010 р. становив на 915£ млн. [2].

Ринок Ontario food terminal board у м. Торонто (Канада) розміщений на 40 акрах земельних угідь, налічує 450 орендаторів, які забезпечують населення країни фруктами, овочами та рослинними продуктами, вирощеними в Канаді, та імпортованими з усього світу. Власником ринку є Міністерство Сільського Господарства [13].

В Італії – це група компаній Mercasif, що створена 1988 р. Муніципалітетом для управління багатофункціональним Харчовим Центром Флоренції, що займається всіма видами діяльності, пов'язаними з оптовою торгівлею продуктами. Фруктовий та овочевий оптові ринки мають щорічний товарооборот 160 000 тонн [11]. Та Veronamercato – акціонерним товариством, заснованим 1989 року приватними та державними акціонерами [15]. Ринок розрахований на реалізацію 600 000 тонн фруктів та овочів щорічно.

Dallas farmers market є одним з найбільших публічних ринків у своєму роді в США (що діє з 1800 року), де фермери, виробники та дилери продають сезонні культури споживачам 362 дні у році. Загальною площею – 5 га, він обслуговує 1,8 млн. населення [7].

Ринок Мельбурна є центральною ланкою оптової торгівлі і розподільчим центром для реалізації сільськогосподарської продукції. Melbourne markets authority – це один з шести ринків свіжих продуктів в Австралії. Ринок є яскравою і цінною частиною австралійського господарства, забезпечуючи прямий зв'язок між регіонами Австралії і великими містами. За оцінками, щорічний оптовий оборот ринку оцінюється в приблизно 1,6 млрд. \$ AUD [19].

Оптові ринки Німеччини є одними із найбільших у світі. Загальна площа Berliner grossmarkt GMBN становить – 35 га з річним товарооборотом (2010) – 3,6 млрд. євро або 806 000 тон. Ринок знаходиться у приватній власності і є одним з найбільш важливих інфраструктурних об'єктів Німеччини, що забезпечує продукцією харчування всі регіони: столицю Берлін, федеральної землі Бранденбургу, Саксонії, Померанії – що складає майже 6 млн. чоловік [5].

Найстарішим ринком у світі є Grossmarkt Hamburg, Німеччина (перша згадка 962 року). Офіційно ринок відкрито у 1962 року (знаходиться у державній власності). Ринок обслуговує 15 млн. населення. Загальна площа – 28 га. Річний товарооборот (2010) – 3,7 млрд. євро або 1,6 млн. тон. Щоденно ринок відвідує – 9398 осіб [8]. Особливістю цього ринку є наявність розвинутої інфраструктури, що забезпечує доставку продукції з порту, з залізничного вокзалу і мережі автомагістралей у найкоротші терміни. Це гарантує швидку передачу і високу якість та свіжість будь-якого виду плодоовочевої продукції.

Оптовий ринок сільськогосподарської та харчової продукції Bronisze поблизу Варшави (Польща) являє собою акціонерне товариство, яке розміщується більш ніж на 60 га землі. Він є найсучаснішим і чи не найбільшим ринком у Центральній і Східній Європі. Ринок діє з 1995 р. Акціонерами ринку є: Агентство сільськогосподарського маркетингу, Агентство реконструкції та розвитку сільського господарства; виробничі та маркетингові кооперативи; місцева влада і польські банки. Ринок Bronisze відповідає усім вимогам захисту довкілля і протипожежним вимогам Євросоюзу. Торгівля плодоовочевою продукцією проводиться у приміщеннях, з вантажних автомобілів. Товарообіг складає до 1 млн. тонн на рік. Щоденний обіг – 1 млн. дол. США. Споживачі ринку – 30% покупців Варшави, 40% – сусідні воєводства, 20-30% – віддалені регіони та покупці зі сходу, в тому числі з України [6].

Один з найбільших ринків світу – Marché de gros rurgis (м. Париж, Франція). Це ринок національного значення, обслуговує не тільки столицю та міста Франції, але й оптових покупців з-за кордону та інші великі ринки. Ринок є державно-приватним акціонерним товариством, акції якого розподілені між державою, великими гуртовими компаніями та кооперативними об'єднаннями. Річний товарооборот (2010) складає 93,8 млн. євро[14].

Mercado central de Buenos Aires є основним постачальником овочів і фруктів з Аргентини і одним із головних світових ринків. Має стратегічне місце розташування, знаходиться за 2 км від міста Буенос-Айреса, в оточенні відмінних під'їзних доріг (неподалік аеропорт), загальною площею – 210 га він обслуговує 14 млн. населення. Річний оборот (2010) – 8 432 159 тон [10].

Характерним прикладом, який визначає роль оптових ринків у загальній економічній політиці держави, є Іспанія. Перед вступом Іспанії до Європейського Союзу була розроблена урядова програма розбудови мережі оптових ринків у найбільших містах. У співпраці з місцевою владою виникла мережа (22 оптових ринків), яка продає свіжі овочеві продукти. Ці ринки займають загальну площу 700 га. У мережі працює близько 3600 компаній; щороку ці ринки відвідує понад 16 млн. покупців. Через ці оптові ринки реалізується 65% фруктів і овочів, що споживаються в Іспанії.

У цілому, формування і розвиток оптових продовольчих ринків у світі проходило двома шляхами.

Перший – коли будівництво та створення системи ринків відбувається за фінансової підтримки держави. Прикладом такого підходу є – державне підприємство «Меркаса» (Іспанія), що включає в себе мережу оптових продовольчих ринків (більше 20 ринків).

Другий варіант – спільне інвестування коштів, для створення оптових ринків, як державою, так і суб'єктами приватного сектору. Прикладом цього є створення Мюнхенського оптового ринку.

Досвід західних країн свідчить про те, що особливо активно інтерес до створення оптових ринків проявлявся місцевою владою, зацікавленою у зростанні надходжень до місцевого бюджету та покращенні життя городян за

рахунок упорядкування надходження у торгівлю широкого асортименту сільськогосподарської продукції під єдиним гарантованим контролем якості.

Оптимізована сучасна транспортна розв'язка нових ринків дозволила інтенсифікувати потоки транспорту і модернізувати вантажорозвантажувальні роботи. Утворена на оптовому ринку інфраструктура (банки, громадське харчування, страхові компанії, магазини) потужно розвивається, вирішуючи при цьому сервісну проблему для учасників ринку та соціальну, як джерело формування додаткових робочих місць. Так, у Франції за рахунок відкриття оптових ринків отримали роботу 25 тисяч чоловік.

Найважливішу роль оптові ринки виконують як інструмент впливу на здоров'я суспільства. Особливо яскраво це проявляється у США і Австралії. Враховуючи останні досягнення медицини в області раціонального, збалансованого харчування – пріоритетності споживання овочево-фруктової групи товарів, а також риби і морепродуктів – держава використовувала інформаційний потенціал оптового ринку для формування якісного нового купівельного попиту на корисну для здоров'я продукцію. Саме оптові ринки стали фінансувати за рахунок своїх доходів великомасштабну рекламу здорового харчування. Так, Сіднейський оптовий продовольчий ринок витрачає щорічно до 90% від свого доходу на рекламу овочів, фруктів, квітів, а це оцінюється мільйонами доларів США.

Від так, в усіх розвинених країнах світу торгівля на оптових ринках домінує порівняно з іншими каналами збуту продукції. Слід відзначити, що Організація Об'єднаних Націй наголошувала на необхідності створення оптових продуктових ринків по всьому світу для упередження наслідків глобальної економічної кризи. До того ж, актуальність швидкого вирішення питання розбудови мережі оптових ринків зростає у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі, оскільки вітчизняна продукція може бути витіснена з ринку іноземними аналогами через її низьку конкурентоспроможність.

В Україні вже є хороші приклади реалізованої ініціативи бізнесу з розвитку оптових аграрних ринків. Вже функціонують оптові ринки плодоовочевої продукції у Львові, Херсонській та Хмельницькій областях. Найбільшим і найсучаснішим оптовим ринком сільськогосподарської продукції є регіональний агро-маркетинговий центр «Шувар», розміщений у Львові, який сприяє розвитку гуртової торгівлі сільськогосподарською продукцією не тільки на Львівщині, але й далеко поза її межами. На цьому ринку реалізують свою продукцію сільськогосподарські виробники з 18 областей України [3]. У сезон тут продається 1000-1200 тонн свіжої плодоовочевої, іншої сільськогосподарської продукції за добу.

Національною сільськогосподарською палатою України з «Беарз Логістик Центр» реалізується проект Украгроринок, який передбачає створення мережі з шести оптових ринків сільськогосподарської продукції в різних областях України [1]. Крім цього, за підтримки Мінагрополітики в Одеській області реалізується проект із створення «Південноукраїнського регіонального оптового продовольчого ринку» [4]. Приклади розбудови та діяльності

оптових ринків сільськогосподарської продукції у різних країнах світу свідчать про очевидність вигоди від їхнього функціонування.

Висновки. Історичний досвід розвитку ринків більшості зарубіжних країн показав, що сьогодні найбільш прийнятною та оптимальною системою розподілу плодоовочевої продукції є оптовий продовольчий ринок. Такий ринок повинен стати регіональним аграрно-маркетинговим центром, головною метою якого є формування ефективного, прозорого механізму оптового й дрібнооптового продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки товаровиробниками всіх форм власності, надання комплексних послуг і створення сприятливих умов для продавців і покупців, впровадження передового досвіду європейських технологій і стандартів організації оптової торгівлі, позитивний вплив на якість продукції, рівень її кінцевої ціни й задоволення потреб споживачів.

Література:

1. Оптові та оптово-роздрібні ринки сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minagro.gov.ua
2. Guide to the Food Market [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.newcoventgardenmarket.com
3. Шувар – історичні аспекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.shuvar.com
4. Огляд ситуації на ринку овочів і фруктів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lol.org.ua
5. Das Herz des Großmarktes ist der Fruchthof Berlin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.berliner-grossmarkt.de
6. Giełda Rolnicza [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bronisze.com
7. Continuing the DFM Tradition Since 1941 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dallasfarmersmarket.org
8. Globalizing Wholesale Markets: Ensuring Demand & Supply between East and West [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.grossmarkt-hamburg.de
9. Fruit & vegetable market [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.melbournmarkets.com.au
10. Corporacion del Mercado central de Buenos Aires [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mercadocentral.com.ar
11. Grossisti mercato ortofrutticolo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mercafir.it
12. A Budapesti Nagybani Piac [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nagybani.hu
13. Ontario Food Terminal Board [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oftb.com
14. Rungis et le développement durable [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rungisinternational.com.